

INHOUD

Voorbericht	9
I De Aaibaarheidsfactor	
De aaibaarheidsfactor	17
Het contract	25
Tyger, tyger	32
Fenomenologie van de hondsheid	40
Kunstmatige menselijkheid	47
Nimmermeer	57
Polonaise	65
The pied piper	73
Gebraden duiven	81
De ander z'n brood	88
Medereizigers	97
II Die Wacht am Ijskast	
Test huiskatten	107
De zelfgebouwde kat	119
De kattenfuik	130
Some of these days	137
Van verlies en dood	149

DE AAIBAARHEIDSFACITOR

Al sedert jaren ben ik mij ervan bewust dat mijn privé-indeling van het koninkrijk der dieren in verschillende opzichten verschilt van de gangbare.

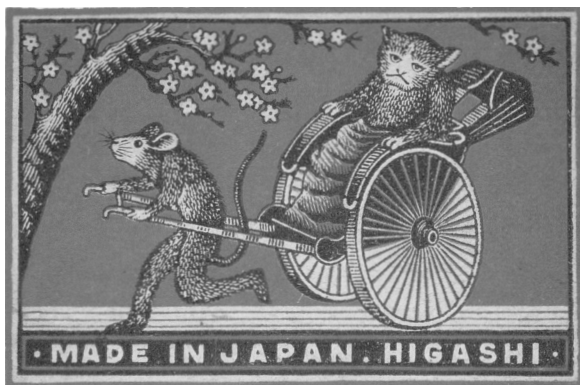
Niets zegt iets fundamenteels over een cultuur dan de criteria waarnaar geclassificeerd wordt; uit een andere cultuur afkomstige indelingen hebben dan ook meer dan iets anders de eigenschap om een gevoel op te roepen: 'dat zou ik nooit bedacht kunnen hebben'. Het mooiste (zoniet het authentiekste) voorbeeld daarvan blijft de door J.L. Borges geciteerde indeling van de dierenwereld, naar zijn zeggen afkomstig uit een Chinese encyclopedie, die onderscheidt in: dieren toebehorend aan de Keizer; gebalsemde dieren; tamme dieren; speenvar-

kens; zeemeerminnen; mythische dieren; loslopende honden; dieren die als gekken tekeer gaan; dieren die niet geteld kunnen worden; dieren getekend met een fijn penseel van kameelhaar; dieren die zojuist de kruik gebroken hebben; dieren die uit de verte gezien op vliegen lijken.

Het kenmerk van deze en andere uitheemse classificaties is dat het criterium waarop zij berusten, voor zover achterhaalbaar, zich aan ons voordoet als niet essentieel; op dezelfde manier zou voor een lid van een andere cultuur volkomen onbegrijpelijk zijn dat wij bv. auto's classificeren naar een klein, inessentieel, niet-functioneel naamplaatje op de radiatorgrille.

Mijn eigen indeling van het dierenrijk, al sedert mijn vroegste kinderjaren van toepassing, maakt op mij de indruk van volkomen zinnig en functioneel. Het is een indeling die berust op het criterium van *aaibaarheid*. Het is een indeling die in veel opzichten samenvalt met de in de huidige wetenschap gebruikelijke; ongewervelde dieren zijn er bv. ook 'lager' in en zoogdieren 'hoger', en het criterium van *aaibaarheid* laat zelfs een, zij het enigszins gemoedificeerde, evolutiegedachte toe. Maar er zijn ook in het oog springende verschillen, bijvoor-

beeld de onmiddellijke evidentie van het feit dat vrouwen superieur zijn aan mannen, en meer nog dat in die classificatie *de kat* moeiteloos het hoogst ontwikkelde dier is dat de natuur heeft voortgebracht.

Onderaan staan de wezens die zich kenmerken door een *negatieve* aaibaarheidsfactor; anders gezegd dieren die objectief onaaibaar zijn, hetzij op grond van hun substantie (oesters, kwalen), hetzij op grond van hun essentie (piranha's, sidderalen), op de voet (voor zover er sprake is van een voet) gevolgd door soorten met aaibaarheidsfactor gelijk nul; dit zijn beesten die weliswaar theoretisch aaibaar zijn, maar zonder dat dit voor aaiër of geaaide de

bron is van enige sensatie. Zo is het een uitzichtloze geschiedenis om, zoals kinderen wel doen, een schildpad over zijn schild te aaien; in dezelfde categorie bevinden zich wezens als torren, kreeften en armadillo's. Andere dieren zijn verminderd aaibaar als gevolg van het milieu waarin zij leven; ik denk daarbij niet eens in de eerste plaats aan zoiets als een mestkever, maar vooral aan vissen. Goudvissen zijn soms beperkt aaibaar, maar komen dan hoogstens in een categorie die ik met de term 'so what?' (et alors?) zou willen aanduiden, een categorie waarin men ook de slang en de hagedis aantreft, evenals opnieuw de schildpad, maar dan voor zover deze niet bij naderende aaivinger zijn kop naar binnen trekt.

Zijn vogels aaibaar? Het is waar dat bv. papegaaien zich op de schedel laten krabben, en dit zonder twijfel tot hun tevredenheid, zoals afgeleid kan worden uit de omstandigheid dat zij niet zelden tot deze operatie het initiatief nemen of hun bereidheid laten blijken. In op de kop krabben kunnen minder veeleisende geesten een vorm van aaien willen zien, maar zoveel is zeker, dat het gevederde volk in het algemeen aan aaien weinig boodschap heeft. Zelfs de eend, die toch in andere opzichten met enig

recht de poes onder het gevogelte mag worden genoemd, heeft de gewoonte om zich onder de aai weg te laten zakken, om mee te geven op een manier die verhindert dat er ooit een stevig aaicontact kan ontstaan, zodat men ertoe kan komen het te aaien deel van de anatomie (de kop bv.) met de andere hand te ondersteunen om niet dol te worden van frustratie (het feit dat eenden, als men hun daarna weer de vrijheid geeft, met hun staarten kwispelen terwijl zij wegelopen, maakt, ik geef het toe, weer veel goed).

Voor het aaien, dat is onontkoombaar, is een behaard dier beter geschikt dan een gevederd, zoals een gevederd dier weer beter geschikt is dan een dier met schubben (dieren zonder haar of met alleen maar hier en daar een plukje laat ik nu even buiten beschouwing); maar beharing op zichzelf is niet voldoende, het object moet ook nog weten waar het om begonnen is. Er is een categorie van dieren die aaien eenvoudig niet begrijpen (op de manier waarop een koe een portret van George Washington niet begrijpt); veel knaagdieren vallen daaronder. Een goed voorbeeld is een zeker mij bekend guinea-beest (*cavia brasiliensis*), dat aaien kennelijk beschouwt als een onverklaarbaar natuur-

verschijnsel, waar je, als je je een beetje vermant, eigenlijk niet bang voor hoeft te zijn: soms begint het opeens, maar na een poosje houdt het altijd vanzelf weer op. Aaien over een bepaalde plek op zijn kop (daar waar de neus overgaat in het achterhoofd – een voorhoofd is er nl. niet) ziet hij aan voor vallend zand, dat hij met een snelle beweging van zijn kop over zijn schouder probeert te gooien.*

Een uiterlijk dat verregaande aibaarheid suggereert wordt niet altijd bewoond door een dier dat, zoals een Behaviourist het zou noemen, 'positive caressing-oriented' is. Zo is een beer een voorbeeld van een dier dat (bij mij in ieder geval) intense aai-impulsen oproept en vaak denk ik met een zinkend gevoel in mijn maag aan de uitverkoren mensen, meest berenleiders, die hun hand maar hoeven uit te strekken

- * 'Dit is nu typisch de analyse van een leek, die geen rekening houdt met de optimale aaiplek en denkt dat een cavia net zoiets is als een hond of een kat. Het aaien van de cavia dient z'n beslag te krijgen aan de flanken van het dier. Wordt deze behandeling correct uitgevoerd, dan kan men het diertje een specifiek aageluid ontlocken. Kousbroek zal dit geluid wel nooit vernomen hebben'... (Tobias op 't Hof in *Alikruik Magazine* nr. 12, 25 maart 1976).

om daar bv. een berenoor in te voelen, of die, zoals ik mij vaak tracht voor te stellen, achter een beer staande hun wang op diens schouder en hun armen op diens buik kunnen leggen (met gevouwen handen). Maar beren zijn daar geloof ik niet zo geweldig van gediend. Zij hebben het meer op suikerklontjes. Is de aaibaarheid van beren altijd virtueel? Is onze productie van pluchen teddyberen (goedbeschouwd een van de wonderlijkste producten van onze industriële samenleving) in feite een manifestatie van onbeantwoorde berenliefde?

Weer een andere categorie voldoet weliswaar aan de voorwaarde van behaardheid, maar wordt toch kennelijk liever *geklopt* dan geaaid. Zoals het geen toeval kan zijn dat flagellomanie vooral wordt aangetroffen in landen waar de opvoeding van kinderen berucht is om de rottingslagen die er worden uitgemeten, zo is het misschien ook niet volkomen toevallig dat het hier dezelfde dieren betreft als welke in onze geschiedenis altijd voor slaag in aanmerking zijn gekomen, zoals honden en paarden. Het is waar dat vooral honden ook wel van aaien houden – het meest extatische hondegezicht dat ik ooit heb gezien behoorde toe aan een hond die voor een uitgaande school stond en door wel 17

kinderen tegelijk werd aangehaald – maar als het aankomt op een individuele, genot verschaffende handeling dan blijkt dit concept voor honden niet volkomen bevattelijk, en voor zover bevattelijk, te bestaan uit beklopt worden. Zoals ik bij een volgende gelegenheid uiteen zal zetten is er maar één dier dat tegelijk beantwoordt aan alle voorwaarden van vrijheid, gelijkheid, bezit van intelligentie en van een gladde vacht, afwezigheid van hap-impuls, etc. die samen het criterium van aaibaarheid uitmaken, en dat is de apotheose in de evolutie van de aaibaarheid (*la loi de la caressabilité croissante*), de kat.

